

Rostlinná pletiva

Vysvětli souvislost mezi přechodem rostlin na souš a vznikem pletiv:

Základní typy rostlinného těla

..... (thallus)

- má velmi jednoduchou stavbu, buňky většinou nejsou rozlišené, uvnitř **nikdy nejsou cévní svazky**
- nacházíme ji u řas, mechorostů (mechů a játrovek), hub a lišejníků

Tělo ..... **rostlin** (cormus)

- je rozlišeno na orgány: ....., ... a rozmnožovací orgány (výtrusnice, květy, plody ap.)
- uvnitř má rozlišené skupiny buněk – .....
- vždy uvnitř obsahuje cévní svazky (rozvod látek)

Pletivo = soubor buněk stejného tvaru a funkce u rostlin (u živočichů se takovým souborům říká "tkáň").

Pletiva se třídí podle mnoha hledisek (schopnost rozmnožování, tloušťka buněčné stěny, původ, funkce ap.).

Třídění pletiv podle tloušťky buněčné stěny

.....

- ..... **buněčná stěna**, buňky většinou kulovité nebo oválné, mezi buňkami jsou mezibuněčnéprostory (.....)
- **tvorí většinu/menšinu hmoty rostlinného těla**, mají nejrůznější funkce (fotosyntetickou, zásobní, výplňvnitřních prostorů ap.)

.....

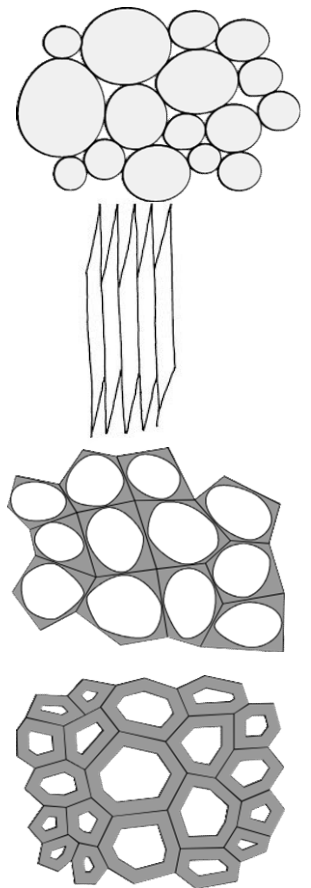
- složený z jednosměrně **protažených a** ..... **buněk se** .....**příčnými přehrádkami bez** ....., mladší b. **tenkostěnné**, starší b. **tlustostěnné**
- vyskytuje se v ..... **svazcích**

.....

- buněčná stěna je **nerovnoměrně/rovnoměrně ztloustlá**, mezi buňkami nejsou mezibuněčné prostory
- plní hlavně zpevňovací funkci – např. výztuž hran a žebor na povrchu stonků
..... **kolenchym** – stěny tloustnou v rozích (viz obrázek)
deskový kolenchym – ztloustlé jsou jen dvě protilehlé stěny buňky

.....

- buněčná stěna je výrazně a **rovnoměrně/nerovnoměrně ztloustlá**, mezi buňkami ..... mezibuněčné prostory, povytvoření pletiva živá hmota buněk zpravidla .....
- plní hlavně zpevňovací funkci – např. mechanická **opora** cévních svazků (dřevo), výztuž stonků, **obaly** semen ap.
Dlouhá sklerenchymatická vlákna některých rostlin (len, konopí ap.) jsou významnou surovinou pro výrobu .....

..... pletiva (meristemy)

Podle schopnosti rozmnožování u rostlin rozlišujeme dva typy pletiv:

Dělivá pletiva (.....) jsou tvořena drobnými buňkami se zachovanou schopností dělení – pouze z nich vznikají další pletiva a nové rostlinné orgány.

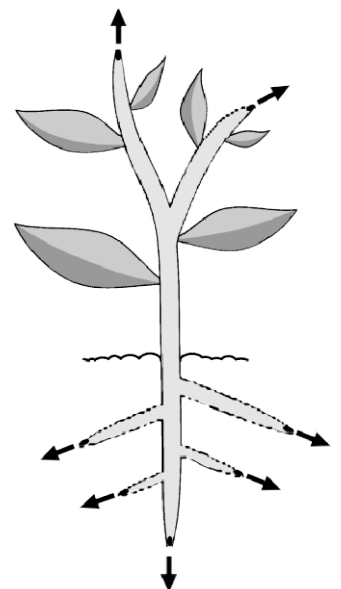
Z dělivých pletiv postupným zvětšováním a přeměnou buněk vzniká druhý typ – **pletiva** ..... (krycí, vodivá, zpevňovací ap.), jejichž buňky už nemají schopnost se dále množit. Tím se rostliny výrazně liší od živočichů, u nichž prakticky všechny tkáně mají zachovanou schopnost dělení po celou dobu života.

..... (primární) meristemy

- nacházejí se na ..... **vrcholech rostliny** (vrcholky stonků a kořenové špičky); jejich působením stonky i kořeny rostou do .....

Z umístění primárních meristemů vyplývá, že na jiných místech rostliny růst do délky .....

Primární meristemy lze uměle množit v laboratorních podmínkách. Z těchto meristemů se pak množí a pěstují některé choulostivé atraktivní rostliny (orchideje, masožravé rostliny ap.).

..... (sekundární) meristemy

Vyskytují se hlavně u vytrvalých bylin a dřevin ve stoncích (i v kořenech) a způsobují jejich **druhotné** ..... U rostlin, které tyto druhotné meristemy nemají, stonky nemůže během života tloustnout.

.....

- odděluje lýkovou a dřevní část cévních svazků, jeho činností vznikají vrstvy druhotného dřeva (směrem dovnitř) a druhotného lýka (směrem vně)

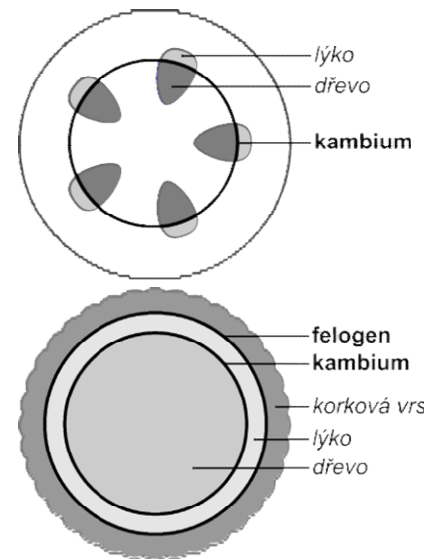
.....

- uložen pod pokožkou stonku dřevin, jeho činností (směrem vně, tedy k povrchu stonku) vznikají vrstvy korkového pletiva (lidově zvaného "kůra"), které nahrazují pokožku

Utajené (".....") meristemy

- malé skupinky buněk, které si zachovaly schopnost dělení, rozptýlené pod povrchem stonku a kořenů (zcela výjimečně i v listech); při ..... zahájí svou aktivitu a stanou se základem tvorby nových orgánů.

Díky těmto meristemům je rostliny možné uměle rozmnožovat pomocí ..... Dřeviny s větším množstvím utajených meristemů je možné snadno seřezávat a tvarovat. Z jehličnanů lze tvarovat např. tis a zeravy (túje), zatímco například borovice a smrky prakticky žádné takové meristemy neobsahují, a proto je seřezávat a tvarovat nelze.

Krycí pletiva

.....

- pokožka ..... **části rostliny** (stonky, listy, květy, plody), tvořená plochými buňkami bez mezibuněčných prostorů
- krytá ..... (vosková vrstva), u sukulentů bývá ztloustlá

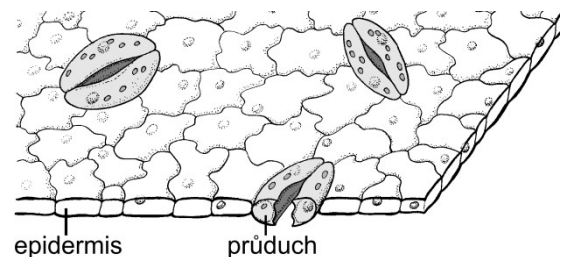
.....

- pokožka na povrchu **kořene**
- na rozdíl od epidermis je přizpůsobena ..... **vody**: nemá kutikulu, z buněk vyčníhají **kořenové** ..... mnohonásobně zvětšující povrch

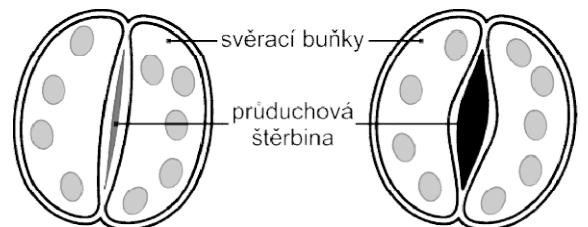
Průduchy

- uloženy v epidermis, u suchozemských rostlin **nejvíce na spodní straně listů** (u vodních rostlin zpravidla zakrnělé)
- umožňují **vypařování vody a výměnu plynů** (ve dne hlavně příjem CO₂ a výdej O₂, výpar -> vedení vody v rostlině)
- tvořeny dvěma ..... **buňkami**, mezi nimiž je **průduchová** .....; při nadbytku vody jsou buňky napnuté a prohnuté (štěrbina je otevřena), při nedostatku vody buňky ochabnou (štěrbina se uzavírá)

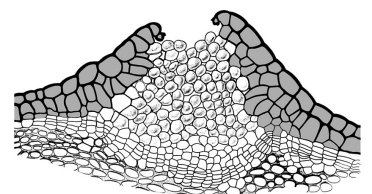
Vodní skuliny (.....)

- **štěrbiny** v pokožce některých rostlin, většinou **na okrajích listů**
- při nadbytku vody a při zhoršených podmínkách pro odpařování (např. vysoká vlhkost vzduchu) jimi rostlina **vytlačuje** ..... **vodu** s rozpuštěnými látkami v podobě kapek – tento jev se nazývá .....

Korková vrstva

- chrání povrch starších částí stonku a kořenu dřevin (lidově nazývaná "kůra")
- vzniká činností felogenu a postupně nahrazuje pokožku
- tvořena mrtvými buňkami s vyztuženými buněčnými stěnami, je **nepropustná pro vodu i plyny**
- **čočinky** (.....) – otvorky v korkové vrstvě umožňující výměnu dýchacích plynů pro ..... buňkyv hlubších vrstvách stonku
- ..... – odborné označení pro výrazně rozbrázděnou korkovou vrstvu, která se ve vrstvách postupně odlupuje a odpadává (např. u borovice)

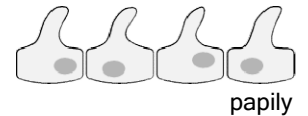
řez čočinkou (lenticelou)

..... (chlupy)

- vyrůstají z buněk epidermis, mají nejrůznější funkci (krycí, ochrannou, vstřebávací ap.)

..... trichomy

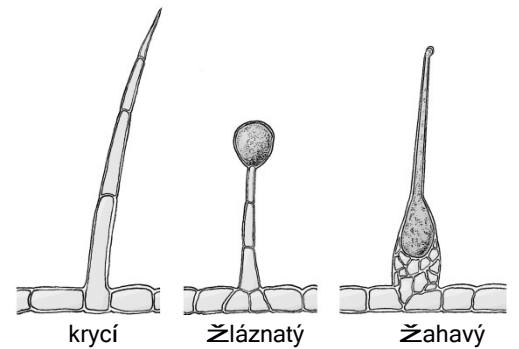
- chrání rostlinu před vypařováním vody, před nadměrným zářením nebo před okusováním živočichy; někdy mohou být přeměněny v **ostny** (rybíz, angrešt, růže, bodlák ap.)
- **bradavky (papily)** = nejjednodušší (jednobuněčné) trichomy, tvořené pouze výběžkem pokožkové buňky, vyskytují se např. na bliznách nebo na pokožce květních obalů

papily

..... trichomy

- na konci mívají váček s tekutinou (sliz, silice, enzymy ap.), většinou slouží k ochraně před býložravci
- u masožravých rostlin, obsahují lepkavé látky a enzymy umožňující chycení a stravení kořisti

krycí

žláznatý

žahavý

..... trichomy

- slouží k ochraně před živočichy, ve spodní části mají dutinu s dráždivou látkou, horní část vybihá v dutý křehký ostěn (stěny vyztuženy silikátovým polymerem, vzniká díky působení kys. .... - $\text{SiO}_2 \cdot n\text{H}_2\text{O}$), jímž se po odlomení špičky dostane dráždivá látka do těla živočicha

Vodivá pletiva

Jsou vytvořena pouze u vyšších rostlin (hlavní rozlišovací znak mezi tělem vyšších rostlin a stélkou). Slouží k ..... **látek** (vody, minerálních solí a organických sloučenin) uvnitř těla. Jsou tvořena protáhlými buňkami spojenými v dlouhá vlákna; jednotlivá vlákna se spojují v **cévní svazky**, u nichž lze rozlišit ..... **a** ..... **část**.

Dřevní část (.....)

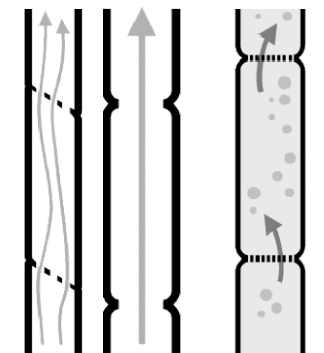
- slouží k **transportu** ..... a v ní rozpuštěných **minerálních solí** z ..... do ..... a dalších nadzemních částí, je tvořena **mrtvými/živými buňkami**

Cévice (tracheidy)

- vývojově ....., úzké, mezi buňkami zůstává zachována perforovaná přepážka

Cévy (tracheje)

- vývojově ....., přepážky mezi buňkami zcela zanikly (vzniká dlouhá souvislá trubice), vyskytují se jen u krytosemenných rostlin

cévice

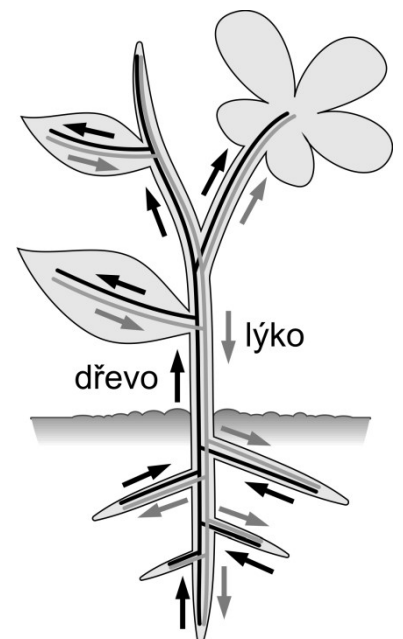
céva

sítkovice

Lýková část (floem)

- slouží k transportu **organických/anorganických látek** (sacharidy, bílkoviny ap.) z místa jejich vzniku (listy, zelené části stonku) do místa jejich spotřeby (kořeny, květy, plody, zásobní orgány ap.)
- tvořena ..... – živými buňkami, mezi nimiž jsou přepážky s četnými otvůrkami (jimi proudí roztok látek z jedné buňky do druhé)

Pozor, z definice dřeva a lýka vyplývá, že se tato pletiva vyskytují u všech rostlin, nejen u dřevin!

Cévní svazky a jejich uspořádání

Cévice a cévy dřeva nebo sítkovice lýka jsou vždy uspořádány do skupin – cévních svazků. Nejčastější uspořádání cévních svazků dřeva a lýka je:

Paprsčité (.....)

- v kruhu se pravidelně střídá lýková a dřevní část (typické pro kořeny)

Bočné (.....)

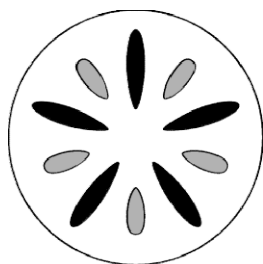
- dřevní a lýková část spolu sousedí; xylem zpravidla směřuje dovnitř a floem vně (typické pro stonky všech semenných rostlin)

U .....**děložných rostlin** (např. cibuloviny, trávy, orchideje, palmy ap.) jsou cévní svazky uvnitř stonku **rozptýlené** po celé ploše, mezi lýkem a dřevem není kambium, takže stonky **může/nemůže tloustnout**.

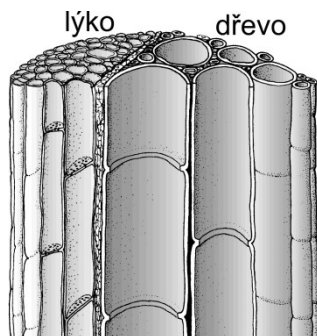
U jehličnanů a .....**děložných rostlin** jsou cévní svazky uspořádány v kruhu, mezi lýkem a dřevem je vrstvička kambia, díky němuž dřevo a lýko neustále přirůstá – stonky **může/nemůže tloustnout**.

dvojbočné (bikolaterální) svazky – podobné bočním cévním svazkům, ale floem je na obou stranách xylemu (typické pro čeledi lilkovitých a tykvovitých rostlin)

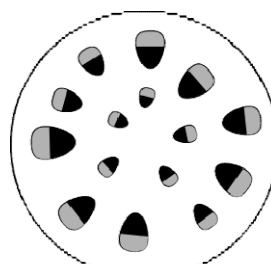
soustředné (koncentrické) svazky – jedna část cévních svazků zcela obaluje druhou; u dřevostředných svazků je xylem obalen floemem, u lýkostředných svazků je tomu naopak (vyskytuje se ve stonku některých vývojově starších rostlin, např. plavuní a kapradin)

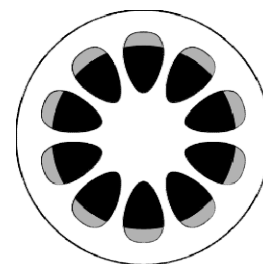
radiální cévní svazky v kořenu
(černě xylem, šedý floem)

kolaterální cévní svazek

neuspořádané kolaterální
cévní svazky ve stonku
jednoděložných rostlin

do kruhu uspořádané
kolaterální cévní svazky
ve stonku dvouděložných
rostlin

Další typy trvalých pletiv

Asimilační (fotosyntetické) pletivo

- zajišťuje fotosyntézu (asimilaci), tvořeno parenchymatickými buňkami s velkým množstvím **chloroplastů**
- uloženo především v **listech** a těsně pod povrchem zelených částí stonku

Zásobní pletivo

- je tvořeno parenchymatickými buňkami s výraznými zásobními částicemi (škrobová zrna, vakuoly s roztoky cukrů, tukové kapénky ap.)
- obsaženo v zásobních orgánech (kořeny, hlízy, zásobní části semen ap.)

Provzdušňovací pletivo – .....

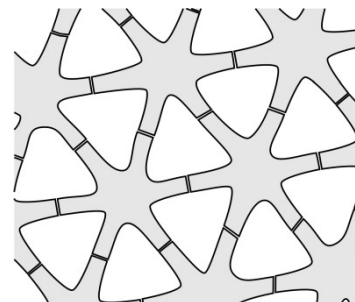
- je tvořeno mrtvými parenchymatickými buňkami s velkými mezibuněčnými prostory vyplněnými vzduchem
- vyskytuje se hlavně ve **stoncích u bahenních a vodních rostlin**, kde zajišťuje přísun kyslíku do kořenů a dalších ponořených částí

Vyměšovací pletiva

- vytvářejí látky určené k ochraně před býložravci (např. mléčnice pryšcovitých a hvězdnicovitých rostlin) nebo naopak k lákání opylovačů (např. tvorba nektaru v květech)

Zpevňovací pletiva

- tvořena **sklerenchmyem** nebo **kolenchmyem**, zpevňují cévní svazky, povrch stonku, semen a dalších částí rostliny

Aerenchym některých rostlin je tvořený pravidelnými hvězdnicovitými buňkami.